
A Comparative Study of the Impact of Virtual Social Networks on Marital Relationships With an Emphasis on Gender (Case: Married People in Tehran)

*By: Hossein Heydari, Ph.D.**

Abstract:

The purpose of this study is to examine the relationship between virtual social networks and marital relationships with an emphasis on gender. The research method was survey and the sample size was 340 married people in Tehran. The Samples were selected by multi-stage cluster method using systematic random for each cluster. Findings showed that the average attitude of men in the variables of sexual satisfaction, intimacy between couples and conflict resolution between couples is higher than women. The mean difference observed between men and women only in the variables of sexual satisfaction and intimacy between couples is significant but not significant. Findings also showed that there is a positive and significant relationship between women's use of virtual social networks and sexual satisfaction, intimacy between couples and conflict resolution. But there is no significant relationship between men's use of virtual social networks and sexual satisfaction, intimacy between couples and conflict resolution. The amount of women using time of virtual social networks explains 10.1% of women's sexual satisfaction, and Dimensions of use and presence with real identity in virtual social networks explain 11.9% of intimacy between couples and 16.2% of conflict resolution between couples. According to the research results, the duration of women's membership in social networks and presence with real identity has a positive relationship with the quality of marital relations and improves their performance.

Keywords: *Virtual Social Networks, Sexual Satisfaction, Intimacy, Conflict Resolution, Gender*

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

حسین حیدری*

چکیده

هدف از این پژوهش، ارزیابی رابطه بین شبکه‌های اجتماعی مجازی و روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت است. روش پژوهش، پیمایش و حجم نمونه برابر با ۳۴۰ نفر از افراد متأهل شهر تهران است. نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام گرفته و نمونه‌های هر خوشه به صورت تصادفی سیستماتیک انتخاب شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین نگرش مردان در متغیرهای رضایت از روابط جنسی، صمیمیت بین زوجین و حل تعارض بین زوجین بیشتر از زنان است؛ اختلاف میانگین مشاهده شده بین زنان و مردان در متغیرهای رضایت از روابط جنسی و صمیمیت بین زوجین معنادار است ولی در حل تعارض بین زوجین معنادار نیست. یافته‌ها همچنین حاکی از آن است که شبکه‌های اجتماعی مجازی با رضایت از روابط جنسی، صمیمیت بین زوجین و حل تعارض بین زوجین زنان رابطه مثبت و معنادار دارد ولی با رضایت از روابط جنسی، صمیمیت بین زوجین و حل تعارض بین زوجین مردان رابطه معنادار ندارد. مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی ۱۰/۱ درصد رضایت از روابط جنسی زنان و ابعاد مدت استفاده و حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی ۱۱/۹ درصد از صمیمیت بین زوجین و ۱۶/۲ درصد از حل تعارض بین زوجین زنان را تبیین کرده است. بر اساس نتایج پژوهش، مدت عضویت در شبکه‌های اجتماعی و حضور با هویت واقعی در این شبکه‌ها با کیفیت روابط زناشویی زنان رابطه مثبت داشته و عملکرد آنان را بهبود بخشیده است.

کلیدواژه‌ها: شبکه‌های اجتماعی مجازی، رضایت جنسی، صمیمیت، حل تعارض، جنسیت

مقدمه

زن و شوهر مهم‌ترین ارکان یک خانواده هستند که روابط متقابل آنها مناسبات خانواده را رقم می‌زند و کانون خانواده مبتنی بر تعامل این دو است. تحولات جوامع به خصوص سرعت فزاینده تغییرات و تأثیر این تحولات بر ساخت و کارکرد خانواده آن را به قول گیدنز به صورت مناقشه‌انگیزترین بحث‌های سیاست‌مدرن در آورده است (شکوری و آزاد ارمکی، ۱۳۸۱: ۲۴۷). به تعبیر گیدنز «در میان تغییراتی که این روزها در جریان است، اهمیت هیچ‌کدام به اندازه اتفاقاتی نیست که در زندگی شخصی، در روابط جنسیتی، حیات عاطفی، ازدواج و خانواده در حال وقوع است. در خصوص اینکه ما چگونه فکر می‌کنیم و چگونه با دیگران پیوند و رابطه برقرار می‌کنیم «انقلابی» در جریان است. این انقلاب در مناطق و فرهنگ‌های مختلف با سرعت‌های متفاوت و با مقاومت‌های زیاد در حال پیشروی است» (گیدنز، ۲۰۰۳: ۶ به نقل از غیاث‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۱۸). یکی از این تحولات، کیفیت روابط زناشویی زن و مرد است. کیفیت روابط زناشویی مفهومی چند بعدی است که شامل ابعاد گوناگون ارتباط زوجین مانند سازگاری، رضایت، شادمانی، انسجام و تعهد می‌شود (سانفورد^۱، ۲۰۰۶). اما این روابط به باور بسیاری با ظهور فناوری‌های نوین ارتباطی از جمله شبکه‌های اجتماعی مجازی دچار تغییر شده است.

شبکه اجتماعی نوعی از روابط اجتماعی است که فرد را به‌طور مستقیم به دیگران متصل می‌کند تا از طریق آنها، به‌طور غیر مستقیم به تعداد بیشتری از مردم متصل شود. شبکه‌های اجتماعی می‌توانند در کنار ماهیت بالقوه خود، ماهیتی بالفعل داشته باشند. ماهیت بالفعل آنها ممکن است شامل تقسیم اطلاعات، تبادل اخبار، گفت‌وگو و ... باشد. کنشی که می‌تواند به صورت تماس‌های مستقیم یا از طریق واسطه‌های ارتباطی انجام شود. شبکه اجتماعی با توجه به جایگاه مهم آن در روابط اجتماعی، نقش تارو پودی را ایفا می‌کند که فرد را به افراد و گروه‌های دیگر ارتباط می‌دهد (چلبی، ۱۳۷۵: ۱۰). شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز از انواع نوین شبکه‌های اجتماعی هستند. این شبکه‌ها، با ارائه خدمات مبتنی بر وب به افراد اجازه می‌دهند: پروفایل عمومی یا نیمه‌عمومی در چارچوب محدود سایت ایجاد کنند؛ فهرست کاربران دیگری را که با آنها ارتباط دارند تنظیم کنند؛ فهرست دوستان خود و ارتباطات افراد دیگری را که در شبکه عضو هستند را مشاهده و مرور کنند

1. Sanford

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

(بوید^۱ و الیسون^۲، ۲۰۰۷: ۱۱). شبکه‌های اجتماعی مجازی به دلیل برخورداری از قابلیت‌های فراوانی همچون «امکان دسترسی دائم»، «فرامکانی»، «فرازمانی»، «جهانی بودن»، «سیال بودن»، «تشدید و بزرگ‌نمایی واقعیت»، «چندرسانه‌ای بودن» و غیره، فضای مناسبی را برای بیان آراء و عقاید در اختیار کاربران قرار می‌دهند. البته امکان اظهارنظر در مورد مطالب این شبکه‌ها از سوی دوستان، اهمیت شبکه‌های اجتماعی مجازی را دو چندان می‌کند. به همین دلیل، برخی از اندیشمندان علوم اجتماعی معتقدند که شبکه‌های اجتماعی مجازی ظرفیت و توان شکل‌گیری حوزه عمومی مجازی را دارند و کاربران آنها می‌توانند از طریق این شبکه‌های مبتنی بر اینترنت به گفتگو و تعامل پیرامون مسائل و موضوعات مختلف بپردازند و نگرش و الگوهای رفتاری جدید ایجاد کنند (یزدخواستی و همکاران، ۱۳۹۲).

باومن معتقد است؛ فناوری‌های ارتباطی و صنعت ارتباطات همزمان مرزهای زمان و مکان را می‌شکنند و فضایی مجازی ایجاد می‌کنند که افراد به شیوه‌های نوین در آن به تعامل می‌پردازند. باومن مانند گیدنز به تأثیر مدرنیته بر ارتباطات و همصدا با مانوئل کاستلز (ترجمه علیقلیان، خاکباز و چاوشیان، ۱۳۸۵) بر تأثیر فناوری‌های ارتباطی بر زندگی اجتماعی و روابط بین فردی تأکید دارد. به نظر باومن ارتباطات در روابط انسان‌ها تغییر کیفی ایجاد کرده و مهم‌ترین عامل این تغییر رشد زندگی مدرن با ویژگی‌های عقلانی و حساب‌گرایانه، شهرنشینی و فناوری‌های ارتباطی و وسایل ارتباط جمعی بوده است. سیالیت و شکنندگی زندگی مدرن بر روابط انسانی نیز تأثیر گذاشته و آن را بسیار سست، شکننده و زودگذر کرده است (باومن، ترجمه چاوشیان، ۱۳۸۴: ۱۱). ورود اینترنت و رسانه‌های اجتماعی به حریم خانواده، نوع روابط، حقوق و تکالیف مربوط به نقش‌ها، وظایف زوجین نسبت به یکدیگر و ... تغییر یافته است. همچنان که فناوری با ورود خود به خلوت افراد، بسیاری از روابط انسانی را متحول کرده و الگوی جدیدی از روابط بین فردی را ایجاد کرده است. به این ترتیب، این فقط ارزش‌ها نیستند که دچار تغییر شده‌اند؛ بلکه آنچه به همان اندازه اهمیت دارد تغییر توقعات و انتظارات مردم از روابط و مناسبات خویش با دیگران از جمله همسر است. اصطلاح رابطه^۳، به معنایی که برای زندگی شخصی به کار می‌رود در سه دهه اخیر کاربرد عمومی پیدا کرده است، درست مانند این فکر که در زندگی شخصی، به «صمیمیت»، «تعهد» و پایبندی

1. Boyd
2. Ellison

3. relationship

نیاز است. ارتباط و دادوستد عاطفی نه تنها در روابط عشقانه جنسی بلکه حتی در دوستی‌ها و کنش‌های متقابل میان والدین و فرزندان نیز اولویت یافته است. این دگرگونی‌ها فقط به کشورهای صنعتی محدود نمی‌شود. بلکه در سایر جوامع جهان نیز در حال وقوع است (گیدنز، ترجمه صبوری، ۱۳۸۶: ۲۵۱). شواهد حاکی از آن است که این فناوری‌ها جایگاه ویژه‌ای در زندگی اجتماعی و به‌ویژه زندگی خصوصی امروز افراد پیدا کرده‌اند و باوجود گشودن دنیای جدیدی در روابط بین‌فردی، آنان را در انزوای بیشتری نسبت به گذشته قرار داده است و به روابط چهره‌به‌چهره افراد با نزدیکانشان به شدت آسیب زده‌اند؛ جنسیت یکی از متغیرهای مهم در استفاده و بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی مجازی است ولی هنوز درباره اینکه شبکه‌ها تا چه اندازه بر روابط زناشویی زنان و مردان اثر دارند و چقدر از تغییرات روابط زناشویی هر یک از دو جنس از این شبکه‌هاست، ابهامات زیادی وجود دارد. پژوهش حاضر، به دنبال پاسخ به این پرسش است که با توجه به ضریب بالای نفوذ شبکه‌های اجتماعی مجازی، این شبکه‌ها تا چه حد بر کیفیت روابط زناشویی زنان و مردان اثر داشته‌اند.

پیشینه پژوهش

درباره کیفیت روابط زناشویی از جمله رضایت از روابط جنسی، صمیمیت بین زوجین و حل تعارض بین آنها، پژوهش‌های بسیاری در حوزه‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی انجام شده است. اخیراً نیز با ظهور و نفوذ شبکه‌های اجتماعی مجازی پژوهش‌های متعددی در این زمینه سامان یافته است. موسوی و همکاران (۱۳۹۳) در بررسی رابطه رضایت زناشویی، صمیمیت و کیفیت روابط زناشویی با گذشت به این نتیجه رسیدند که رضایت زناشویی، صمیمیت و کیفیت روابط زناشویی با گذشت همبستگی مثبت و معناداری دارند و افرادی که در برابر همسر خود گذشت بالاتری نشان می‌دهند، رضایت زناشویی بیشتری دارند و میزان صمیمیت و کیفیت روابط زناشویی‌شان بیشتر است. رحیمی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی با تغییرات جاری در روابط زناشویی زوجین به این نتیجه رسیدند که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تغییرات جاری روابط زناشویی زوجین (عاطفی، جنسی، اجتماعی، خانوادگی و خویشاوندی) رابطه معناداری وجود دارد و سه متغیر عضویت، نوع استفاده و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

مجازی ۳۲ درصد از تغییرات جاری روابط زناشویی زوجین را تبیین می‌کنند. شکر بیگی (۱۳۹۶) در پژوهشی مشابه به این نتیجه رسید که بین گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی و ظهور طلاق عاطفی، ناسازگاری هویتی، اباحه‌گری عملی، نارضایتی از زندگی زناشویی و ظهور خانواده‌های کم یا بدون فرزند، رابطه معناداری وجود دارد و ۵۹ درصد از تحولات در روابط زناشویی زوجین از طریق مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی تبیین شده است. حاج محمدی و حاج محمدی (۱۳۹۶) در مطالعه تأثیرات اخلاقی استفاده از فضای مجازی بر پیوند زناشویی و روابط فرزندان در خانواده به این نتیجه رسیدند که میان استفاده از فضای مجازی و آسیب ارزش‌های خانوادگی رابطه وجود دارد و فضای مجازی موجب تغییر گفتار، رفتار و اخلاق نسل جدید شده است. هرچه میزان استفاده از شبکه‌های مجازی در خانواده بیشتر باشد، تعاملات خانوادگی کمتر می‌شود و سرمایه اجتماعی پیوند خانوادگی رو به زوال می‌رود. پژوهش کیانی و همکاران (۱۳۹۷) درباره نقش حسادت زناشویی در شبکه‌های اجتماعی مجازی، در تجربه نظارت بر همسر نشان داد که بین حسادت زناشویی (و زیرمقیاس‌های آن) و تجربه نظارت بر همسر در شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه معناداری وجود دارد. آقایانی و کرمی (۱۳۹۸) در پژوهشی برای بررسی فهم زنان تهرانی از روابط جنسی خود با همسرانشان به این نتیجه رسیدند که مشارکت کنندگان، روابط جنسی با همسرشان را تحت مقوله‌های «وظایف زن»، «معامله با همسر»، «کنترل همسر»، «تضمین زندگی زناشویی» و «لذت دوجانبه» معنا کرده‌اند و موانع تحقق آن را «کم‌توانی جنسی مردان»، «ناآگاهی همسران از رابطه جنسی مناسب»، «سرخوردگی به دلیل ازدواج زودهنگام»، «برقرار نکردن رابطه کلامی» و «روابط فرازناشویی مرد» می‌دانند. سازوکارهای جبرانی زنان، شامل «جبران مالی»، «روابط فرازناشویی» و «جایگزینی روابط عاطفی با دوستان» بوده است. درباره سمت‌وسوی روابط شخصی و صمیمی در ایران و نسبت آن با رابطه ناب‌گیدنز نیز پژوهش‌هایی انجام شده است که در اینجا به دو مورد از آنها اشاره می‌شود. جلالی‌پور و گرامیان‌نیک (۱۳۹۰) در بررسی روابط شخصی و نسبت آن با رابطه ناب‌گیدنز به این نتیجه رسیدند که در ایران شاهد تغییر محسوس روابط شخصی و افزایش اهمیت رابطه ناب هستیم. جهانی دولت‌آباد (۱۳۹۷) در مطالعه میزان انطباق واقعیت زناشویی در ایران با نظریه رابطه ناب‌گیدنز به این نتیجه رسیده است که رابطه ناب مورد نظر گیدنز با میانگین درصدی نزدیک

به ۳۲ درصد (در مقابل رابطه سنتی با میانگین درصدی بیش از ۶۸ درصد) تعبیر مناسبی برای توصیف وضعیت روابط زناشویی در ایران نیست و شاخصه اصلی را باید در ترکیب‌های نگرشی نامتوازن در خصوص زناشویی جستجو کرد. رالو^۱ (۲۰۰۸) معتقد است افراد در شبکه‌های اجتماعی مجازی انتظار دارند علاوه بر نیازهای اطلاعاتی، نیازهای عاطفی اجتماعی خود را نیز برآورده کنند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد؛ سطح صمیمیت کلامی و میزان صمیمیت عاطفی با فراوانی ارسال ارتباط دارد. همچنین تفاوت‌های معناداری بین جنسیت و صمیمیت ادراک شده به چشم می‌خورد. از نظر هاند^۲ و همکارانش (۲۰۱۳) شبکه‌های اجتماعی آنلاین مانند فیس‌بوک به‌طور بالقوه، بر نحوه ایجاد و حفظ روابط بین‌فردی اثر می‌گذارند. آنان در پژوهشی که با هدف بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و صمیمیت و رضایت از روابط عاشقانه انجام گرفت، به این نتیجه رسیدند که بین استفاده افراد از شبکه‌های اجتماعی و درک آنان از رضایت و صمیمیت، رابطه‌ای وجود ندارد. اما بین صمیمیت، استفاده یکی از زوجین از شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی دیده می‌شود. همچنین یک سوم از طلاق‌های بریتانیا در سال ۲۰۱۱ با شبکه اجتماعی فیس‌بوک در ارتباط بوده است. براساس یافته‌های این مطالعه به‌طور معمول یکی از طرف‌ها به گونه‌ای از فیس‌بوک استفاده می‌کند که باعث نارضایتی طرف دیگر می‌شود (عباسی و القمدی^۳، ۲۰۱۸: ۳ به نقل از موسکارتولو^۴، ۲۰۱۲). ویلگاس^۵ (۲۰۱۳) در مطالعه تأثیر فناوری‌های نوین بر پویایی خانواده در جامعه امریکا به این نتیجه رسید که این رسانه‌ها با تحت تأثیر قرار دادن کم و کیف روابط خانوادگی، می‌توانند تأثیرات منفی بر خانواده و روابط خانوادگی داشته باشند. در پژوهش والنزوللا^۶ و همکاران (۲۰۱۴) نیز این نتیجه به دست آمد که فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی با کیفیت روابط زناشویی و شادی، همبستگی منفی و با میزان مسائل خانوادگی و فکر کردن زوجین به طلاق، همبستگی مثبت دارد.

جمع‌بندی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که اصولاً شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه منفی با روابط زناشویی دارند؛ چنان‌که روابط زناشویی را دچار تزلزل کرده و بر آن اثر مخرب داشته‌اند. از طرف دیگر، بر اساس نتایج این پژوهش‌ها صمیمیت و رضایت از روابط جنسی از جمله متغیرهای مهم و اثرگذار بر کیفیت روابط زناشویی هستند در حالی که کاربری و استفاده از

1. Rau
2. Hand

3. Alghamdi
4. Moscaritolo

5. Villegas
6. Valenzuela

شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث تضعیف صمیمیت و کاهش کیفیت روابط زناشویی شده است.

چارچوب مفهومی پژوهش

شبکه‌های اجتماعی مجازی با توجه به ماهیت ارتباطی خود می‌توانند بر نوع و کیفیت روابط انسانی از جمله روابط زناشویی اثر بگذارند. سه رویکرد کلی درباره اثر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی بر روابط انسانی وجود دارد. برخی دیدگاهی خوش‌بینانه و مثبت به فضای مجازی دارند و معتقدند فضای سایبر خصلتی رهایی‌بخش دارد. شری تورکل^۱ از جمله این نظریه‌پردازان است. تورکل (۲۰۱۱) معتقد است که شکل‌گیری خود پست مدرن در میان کاربران فضای مجازی به‌ویژه شرکت‌کنندگان در میدان‌های چند کاربردی، به‌مثابه فضایی مجازی برای گفتگو، بازی نقش و تعامل با سایرین، باید مداوم و منظم باشد. وی می‌گوید: فضای مجازی در حال سوق دادن ما به فرهنگی پست مدرن بر مبنای تمایز است، چرا که حضور در فضای مجازی به دلیل ویژگی‌های خاص آن، از جمله امکان گمنامی و حذف نشانه‌های فیزیکی به کاربر اجازه می‌دهد که به آسانی نقش‌های متعدد و متفاوتی را در زمان‌های مختلف، با تنظیمات گوناگون دلخواه و مورد پسند خود بازی کند. علاوه بر این، فضای مجازی تا حدودی فضایی رهایی‌بخش است چرا که به کاربر اجازه می‌دهد در آن واحد، خالق، بازیگر، کارگردان، تهیه‌کننده و در مجموع همه‌کاره نمایش مطلوب خود باشد. صفحه نمایش رایانه در حقیقت، ماهیتی جدید برای تحقق خیال‌ها و تمایلات عقلانی یا نیازهای غریزی کاربران است (تورکل، ۲۰۱۱). عده‌ای نسبت به این فضا نگاهی منفی و بدبینانه داشته‌اند و تغییرات هویتی و محاسبه‌ناپذیری را از مهم‌ترین پیامدهای آن دانسته‌اند. مهم‌ترین مسئله‌ای که این دسته از نظریه‌پردازان آن را به چالش کشیده‌اند، مسئله گمنامی به عنوان امکانی رهایی‌بخش است. کاتز^۲ و رایس^۳ (۲۰۰۲) گمنامی را سازه‌ای اجتماعی می‌دانند که بر اساس توافق افراد شکل گرفته است. دنیای مجازی شاید محاسبه‌ناپذیرتر از دنیای روزمره باشد اما در مجموع، بر پایه همان قواعد و قراردادهای اجتماعی دنیای واقعی شکل گرفته است. در حقیقت، فضای مجازی نیز از طریق منابع قدرت اقتصادی و سیاسی واقعی کنترل و اداره می‌شود (مهدی‌زاده و عنبرین، ۱۳۸۸). مسئله دیگری که این

1. Turkle
2. Katz

3. Rice

گروه بر آن تأکید دارند ویژگی‌های خاص تعاملات و ارتباطات در دنیای مجازی است. آنان معتقدند که تعاملات مجازی در نهایت، منجر به انزوای اجتماعی و کاهش تعاملات کاربر در دنیای واقعی (به‌ویژه از لحاظ عمق و کیفیت) می‌شود و استفاده بیشتر از اینترنت، با کاهش ارتباطات اجتماعی از نوع ارتباطات نزدیک و صمیمی با اعضای خانواده، دوستان نزدیک و غیره همراه است. دسته دیگری از نظریه‌پردازان نیز بر پیامدهای مثبت و منفی فضای مجازی به صورت همزمان تأکید دارند. میلر^۱ (۱۹۹۵) معتقد است ارتباطات الکترونیکی دامنه جدیدی از چارچوب‌های تعامل را با آداب و رسومی خالص وضع می‌کند که اگرچه آشکارا از تعاملات دنیای واقعی یا حضور فیزیکی فقیرترند، ولی فرصت‌ها و چالش‌های جدیدی را در راه ارایه و نمایاندن خود در دنیای کنونی فراهم می‌کنند. از نظر وی، افراد در فضای مجازی، فرصت ارایه خود مطلوب و ایده‌آل خویشتن را تا حدودی در اختیار دارند، خودهایی که می‌توانند پشت صحنه فرد در دنیای واقعی یا ترکیبی از پشت صحنه و جلوی صحنه وی باشند (کوثری، ۱۳۸۶). فضای مجازی در این معنا، هم می‌تواند در حکم جلوی صحنه خود و دیگران و هم در حکم پشت صحنه آنان باشد.

از طرف دیگر، تحول در خانواده و روابط زناشویی، متأثر از روندهای جهانی از جمله جهانی شدن و مدرنیته است. گیدنز تغییر در روابط زناشویی و بین‌فردی را در چارچوب نظریه رابطه ناب^۲ تحلیل می‌کند. وی معتقد است که چهار تحول مهم در حوزه خانواده رخ داده است: اول اینکه، خانواده دیگر یک واحد اقتصادی نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از پیوندهاست که بیشتر بر اساس ارتباط و به‌ویژه ارتباط عاطفی شکل می‌گیرد. دوم اینکه نقش زن و مرد، آن‌چنان که در گذشته ثابت و مشخص بود، ثابت نیست و شناخت ما از هویت خود، به صورت پروژه‌ای بازاندیشانه درآمده است. در حالی که در یک نسل پیش، پیوند میان زن و مرد، مخصوصاً در ازدواج سنتی، به‌طور عمده بر اساس نقش‌های ثابت بود. سوم اینکه جوامع ما در ارتباط با روابط میان دو جنس، هر روز مساوات‌طلب‌تر و دموکراتیک‌تر می‌شوند. چهارم اینکه، موقعیت زن در خانواده که در گذشته به عنوان یکی از دارایی‌های شخصی مرد مطرح بود، تغییر کرده است. این مسئله را به صورت ویژه می‌توان در نگرش نسبت به امور جنسی مشاهده کرد (گیدنز، ۲۰۰۳). از نظر گیدنز انسان‌ها، همواره هنگام هرگونه فعالیت، براساس زمینه‌های زندگی خود و با بررسی اطلاعات مربوط به موقعیت‌های زندگی‌شان

1. Miller

2. pure relationship

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

را بررسی می‌نمایند و بر اساس آن دنیای اجتماعی خود را پدید می‌آورند. با پیدایش مدرنیته و کم‌اعتبار شدن سنت و دین، بازاندیشی سبب بازتولید نظام و دگرگونی‌های عمیق اجتماعی شد؛ زیرا در دوره مدرن، با تولید انبوه دانش و اطلاعات و با بی‌اعتباری سنت، کنشگران پیوسته عملکردهای اجتماعی خود را با توجه به زمینه کنش و در پرتو دانش و اطلاعات، مورد بازنگری قرار می‌دهند؛ و ساختارهای گذشته را قابل انطباق با زمینه‌های کنش از لحاظ اطلاعات و آگاهی‌ها، ارتباطات و برخی دیگر از شرایط و زمینه‌ها نمی‌یابند (گیدنز، ترجمه ثلاثی، ۱۳۹۲: ۱۸). از نظر وی نظم هنجاری که در ازدواج حالتی تحمیلی پیدا می‌کرد و به‌صورت یک نظم بادوام در طول زندگی ادامه می‌یافت، اینک حاکمیت خود را از دست داده؛ چنان که افراد به عنوان شخصیت‌های مستقل، این حق را برای خود قائل‌اند که در مورد مسائل خانواده اظهار نظر کنند؛ از این رو، گفتگو و مذاکره روشی منطقی برای تصمیم‌گیری در این زمینه است. در دنیای مدرن روابط بین افراد با توافق و رضایت طرفین شکل می‌گیرد و هیچ باور و فرهنگ خاصی قدرت لازم را برای تأثیرگذاری بر آن ندارد. افراد در دنیای جدید طبق نقش‌های سنتی و باورهای خاص جنسیتی رایج در جوامع عمل نمی‌کنند بلکه مختارند آن‌گونه باشند که خود مایل هستند (رسنیل^۱ و بادگیون^۲، ۲۰۰۴). رابطه ناب از تمامی قیدوبندهای سنتی و الزامات بیرونی می‌دهد و تنها بر اساس خواسته‌ها و امیال افراد شکل می‌گیرد (مک‌کارتی و ادواردز، ترجمه لیببی، ۱۳۹۰: ۴۴۶). در چنین رابطه‌ای، اصل بر گفتگو، مذاکره و تفاهم است. در دنیای امروز افراد سرنوشت‌شان را با دست خود رقم می‌زنند و هویتشان را آن‌گونه که خود مایل‌اند، می‌سازند و بر مبنای ارزش‌ها و باورهایی که به آنها اعتقاد دارند عمل می‌کنند. نظریه رابطه ناب، دموکراتیک شدن روابط نزدیک و جست‌وجوی خودشکوفایی عاطفی و روابط نزدیک را دگرگون کرده است. روابط ناب بر پایه شرایط درونی افراد و نه برحسب عوامل خارجی تعیین و تعریف می‌شود؛ از این رو، تا زمانی که زوجها از داشتن رابطه زناشویی با یکدیگر رضایت داشته باشند چنین رابطه‌ای را ادامه می‌دهند. این رابطه مستلزم داشتن تعهد، نه تنها به فرد دیگر، بلکه نسبت به نقش رابطه اجتماعی است (گیدنز، ترجمه ثلاثی، ۱۳۹۲: ۲۹۲). رابطه ناب همچنین متمرکز بر صمیمیت‌ها و خصوصیت‌هایی است که شرط اصلی ثبات عقیده پایا و درازمدت هر یک از دو طرف به شمار می‌رود. هر جا که رابطه‌ای صمیمانه در معرض تهدید سقوط به

1. Roseneil

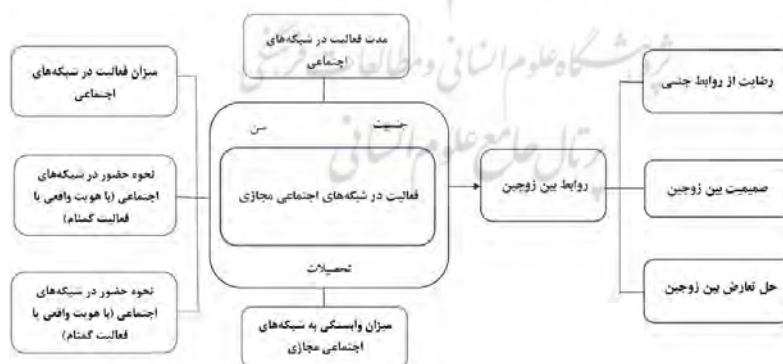
2. Budgeon

یکی از انواع این گونه رابطه‌ها قرار گیرد، «تصمیم برای تجدید تعهد متقابل و دست زدن به تغییرات و انتخاب‌های لازم برای نوسازی رابطه» ضرورت می‌یابد. از این رو، ارتباط ناب منوط به وجود اعتماد متقابل است. روابط بین پدر و مادر و فرزندان، و همچنین روابط خویشاوندی گسترده‌تر تا حدی از حوزه خاص رابطه ناب برکنار می‌مانند، زیرا این دو نوع رابطه آخر، به میزان زیادی با ضوابط و معیارهای برونی سروکار دارند: در واقع پیوندهای زیست‌شناختی مهم‌ترین عاملی هستند که ظهور و بقای این نوع رابطه‌ها را تضمین می‌کنند. روابط خویشاوندی در صورتی که از تکالیف و وظایف سنتی خود پالوده شده باشند، در عمل یا به صورت ارتباط‌هایی رنگ باخته و اسمی درمی‌آیند، یا به سوی نوعی رابطه ناب گرایش می‌یابند (گیدنز، ترجمه موفقیان، ۱۳۸۷: ۱۴۳-۱۳۱).

با توجه به ماهیت شبکه‌های اجتماعی مجازی که یکی از ابزارهای ارتباطی نوین در روابط بین فردی و یکی از شاهراه‌های انتقال ارزش‌های جهانی و مدرن است می‌توان نتیجه گرفت افرادی که بیشتر از این شبکه‌ها بهره‌مندند بیشتر از سایرین از این شبکه‌ها متأثر می‌شوند. به عبارت دیگر، شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند بر رضایت از روابط جنسی، صمیمیت بین زوجین و نحوه حل تعارضات اثر بگذارند و باعث افزایش اهمیت‌شان در مناسبات زوجین شوند.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

Figure 1. Conceptual model

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

فرضیه‌های پژوهش

بین بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی مجازی و رضایت از روابط جنسی رابطه وجود دارد.

بین بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی مجازی و صمیمیت بین زوجین رابطه وجود دارد.

بین بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی مجازی و حل تعارض بین زوجین رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به روش پیمایشی انجام شده و جامعه آماری آن را افراد متأهل شهر تهران تشکیل داده‌اند. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران محاسبه شده و عدد ۳۴۰ به دست آمده است. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بوده و نمونه‌ها به صورت تصادفی نظام‌مند انتخاب شده‌اند. برای گردآوری داده، از پرسشنامه محقق‌ساخته و برای تأمین اعتبار ابزار پژوهش، از اعتبار صوری استفاده شده است؛ به‌این ترتیب، پرسش‌ها با توجه به چارچوب نظری و الگوی مفهومی طرح تدوین و دیدگاه‌های صاحب‌نظران این حوزه در پرسشنامه اعمال شده است. برای سنجش روایی نیز از آلفای کرونباخ استفاده شده که ضریب به دست آمده برابر با ۰/۷۸۶ است.

جدول ۱. تعریف عملیاتی متغیرها و روایی آنها

Table 1. Operational definition and validity

آلفای کرونباخ Cronbach's alpha	تعریف عملیاتی Operational definition	تعریف مفهومی Conceptual definition	مؤلفه Component
-	آیا عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی عضو هستید؟ بله، خیر	استفاده یا استفاده نکردن از پیام‌رسان‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی	عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی

ادامه جدول ۱.

آلفای کرونباخ Cronbach's alpha	تعریف عملیاتی Operational definition	تعریف مفهومی Conceptual definition	مؤلفه Component
-	در کدام شبکه‌های اجتماعی مجازی عضو هستید و از آنها استفاده می‌کنید؟ داخلی: بله، سروش، ویسی، آی‌گپ، ای‌تا، بیسفون، سایر (نام ببرید): هیچکدام خارجی: تلگرام، اینستاگرام، واتس‌آپ، لاین، فیس‌بوک، توئیتر، سایر (نام ببرید): هیچکدام	اپلیکشن و پیام‌رسان‌هایی که کاربر از طریق آنها وارد شبکه می‌شود یا به ایجاد شبکه اجتماعی مبادرت می‌کند.	محتوای مورد استفاده
-	چند سال است که عضو شبکه‌های اجتماعی هستید و از آنها استفاده می‌کنید؟	مدت زمانی است که فرد در شبکه‌های اجتماعی مجازی عضو شده است.	مدت استفاده
-	در شبانه‌روز چند ساعت از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنید؟	مدت زمانی که فرد برای فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی در شبانه‌روز صرف می‌کند.	میزان استفاده
0.629	گاهی سعی دارم جنسیت خود را آشکار نکنم. گاهی سعی می‌کنم خود را شخصیت دیگری معرفی کنم. همیشه با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی حضور پیدا می‌کنم.	نحوه و چگونگی حضور فرد در شبکه‌های اجتماعی	حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی
0.725	مباحث و مطالب دیگران را می‌خوانم. مطالب مورد علاقه‌ام را برای دوستان و گروه‌هایی که عضو هستم فوراً می‌کنم. گاهی مطالبی می‌نویسم و در کانال‌ها قرار می‌دهم. در مباحث گروه‌ها شرکت دارم و نظر خود را به صورت کامنت ابراز می‌کنم.	کنش و واکنش فرد در قبال پیام‌های دریافتی در شبکه‌های اجتماعی مجازی	فعال بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

ادامه جدول ۱.

آلفای کرونباخ Cronbach's alpha	تعریف عملیاتی Operational definition	تعریف مفهومی Conceptual definition	مؤلفه Component
0.758	چک کردن یا چک نکردن شبکه‌های اجتماعی اصلاً برایم اهمیت ندارد. بازدید و گشت‌وگذار در شبکه‌های اجتماعی، یکی از تفریحات من است. در صورت داشتن وقت اضافی به سراغ شبکه‌های اجتماعی می‌روم. اگر یک روز شبکه‌های اجتماعی خود را چک نکنم، کلافه می‌شوم. بیشتر از آنچه قصد دارم، برای شبکه‌های اجتماعی وقت می‌گذارم. دیگران از من به خاطر اینکه همیشه سرم در گوشی است شاکی هستند.	شدت فعالیت و حضور فرد در شبکه‌های اجتماعی مجازی	وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی
0.893	از نحوه ابراز عشق از سوی همسرم بسیار راضی هستم. از میزان ابراز عشق و محبت از سوی همسرم راضی هستم. ما همیشه به دنبال یافتن راه‌های بهبود روابط زناشویی مان هستیم. هنگام صحبت راجع به مسائل جنسی با همسرم کاملاً احساس راحتی می‌کنم.	احساس رضایت فرد از رابطه جنسی و عاطفی با همسر خود	رضایت از روابط جنسی
0.746	رابطه من با همسرم رضایت‌بخش است و ما یکدیگر را درک می‌کنیم. گاهی اوقات نمی‌توانم خواسته‌هایم را به همسرم بگویم. همسرم کمتر احساساتش را با من در میان می‌گذارد. گاهی اوقات باور کردن تمام حرف‌های همسرم برایم مشکل است. همسرم خلق‌وخوی مرا می‌شناسد و با آن سازگاری دارد.	احساس فرد نسبت به نزدیکی عاطفی و ارتباطی با همسر خود	صمیمیت بین زوجین

ادامه جدول ۱.

آلفای کرونباخ Cronbach's alpha	تعریف عملیاتی Operational definition	تعریف مفهومی Conceptual definition	مؤلفه Component
0.765	از نحوه حل و فصل اختلاف‌های خود با همسرم خشنود هستم. به طور معمول هنگام در میان گذاشتن مشکلات با همسرم فکر می‌کنم که مرا درک نمی‌کند. گاهی اوقات درباره مسائل جزئی در خانواده جروبحث‌های جدی داریم. وقتی مشکلی بین ما پیش می‌آید برای حل آن تلاش می‌کنیم. گاهی اوقات فکر می‌کنم کشمکش‌های بین ما پایان نخواهد یافت. از نحوه حل و فصل اختلاف‌های خود با همسرم خشنود هستم.	نوع و نحوه حل تعارض و مسائل فرد با همسر خود	حل تعارض بین زوجین

یافته‌های پژوهش

ترکیب جنسی پاسخگویان حاکی از آن است که ۵۳/۸ درصد از آنان زن و ۴۶/۲ درصد مرد هستند. ۴/۵ درصد پاسخگویان جوان، ۵۹/۲ درصد میان‌سال و ۳۸/۷ درصد نیز بزرگسال‌اند. میانگین سنی زنان برابر با ۴۰/۲۷ سال و میانگین سنی مردان ۴۲/۹۶ است. به لحاظ وضعیت اشتغال ۷/۷ درصد از زنان، کارمند بخش دولتی، ۶/۶ درصد کارمند بخش خصوصی، ۱۴/۳ درصد دارای شغل آزاد، ۲/۷ درصد دانش‌آموز یا دانشجو، ۵/۵ درصد بازنشسته، ۶۰/۷ درصد خانه‌دار و ۲/۲ درصد بیکار هستند. در مقابل ۱۴ درصد از مردان، کارمند بخش دولتی، ۸/۳ درصد کارمند بخش خصوصی، ۶۰/۵ درصد دارای شغل آزاد، ۱/۳ درصد دانش‌آموز یا دانشجو، ۱۴ درصد بازنشسته و ۰/۶ درصد نیز بیکار هستند. از نظر تحصیلات ۵۲/۵ درصد زنان دیپلم و زیر دیپلم، ۴۱/۵ درصد دارای مدرک کاردانی و کارشناسی و ۶ درصد نیز دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند. در مقابل ۶۰/۶ درصد مردان دیپلم و زیر دیپلم، ۲۶/۱ درصد دارای مدرک کاردانی و کارشناسی و ۱۳/۴ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکترا هستند.

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهرستان تهران)

بررسی وضعیت مدت عضویت افراد در شبکه‌های اجتماعی مجازی نشان می‌دهد که ۸۰/۸ درصد از زنان و ۷۳/۲ درصد از مردان در شبکه‌های اجتماعی مجازی عضویت دارند. ۱۹/۶ درصد از زنان عضو شبکه‌های اجتماعی، دو سال و کمتر، ۳۷/۷ درصد بین دو تا ۵ سال و ۲۷/۷ درصد بیشتر از پنج سال در شبکه‌های اجتماعی عضویت داشته‌اند. در مقابل ۱۳ درصد از مردان عضو شبکه‌های اجتماعی کمتر از دو سال، ۴۷ درصد بین دو تا پنج سال و ۴۰ درصد نیز بیشتر از پنج سال در شبکه‌های اجتماعی عضویت دارند. میانگین متوسط عضویت زنان در شبکه‌های اجتماعی برابر با ۴/۳ سال و مردان برابر با ۴/۹ سال است. مصرف و بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی مجازی به تفکیک جنسیت افراد متأهل نشان می‌دهد که ۳۸/۵ درصد زنان روزانه دو ساعت و کمتر، ۴۶/۶ درصد روزانه دو تا پنج ساعت و ۱۴/۹ درصد روزانه بیشتر از پنج ساعت در شبکه‌های اجتماعی فعالیت می‌کنند. در مقابل ۳۸/۳ درصد از مردان، روزانه دو ساعت و کمتر، ۴۷ درصد روزانه دو تا پنج ساعت و ۱۴/۷ درصد روزانه بیشتر از پنج ساعت در شبکه‌های اجتماعی فعالیت دارند. میانگین فعالیت روزانه در شبکه‌های اجتماعی برای زنان برابر با ۲/۴ ساعت و برای مردان ۲/۴۵ ساعت است. بررسی عضویت افراد در شبکه‌های اجتماعی مجازی نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی تلگرام با عضویت ۹۳/۲ درصد کاربران محبوب‌ترین شبکه اجتماعی مجازی است. بعد از تلگرام، اینستاگرام با ۶۲ درصد، واتساپ با ۵۴ درصد و فیس‌بوک با ۱۴/۸ درصد بیشترین کاربران را دارند. تنها ۱۶/۳ درصد افرادی که در شبکه‌های اجتماعی مجازی فعالیت دارند، در یکی از شبکه اجتماعی مجازی داخلی عضو هستند. در این بین، سروش با ۷/۶ درصد، بیشترین کاربر را دارد. بعد از سروش شبکه‌های اجتماعی بله با ۴/۶ درصد و ایتا با ۲/۷ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۲. وضعیت بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی مجازی

Table 2. Status of online social networks using

کل Total	مردان Men	زنان Women	-	-
263	115	148	عضو هستم	عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی
100.0%	100.0%	100.0%		
77	42	35	عضو نیستم	
22.6%	26.8%	19.2%		
340	157	183	کل	
100.0%	100.0%	100.0%		
44	15	29	۲ سال و کمتر	مدت عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی
16.80%	13%	19.60%		
132	54	78	۲ تا ۵ سال	
50.10%	47%	37.7		
87	46	41	بالاتر از ۵ سال	
33.10%	40%	27.7		
263	115	148	کل	
100.0%	100.0%	100.0%		
101	44	57	۲ ساعت و کمتر	میزان فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی
38.5%	38.3%	38.5%		
123	54	69	۲ تا ۵ ساعت	
46.8%	47.0%	46.6%		
39	17	22	بالاتر از ۵ ساعت	
14.7%	14.7%	14.9%		
263	115	148	کل	
100.0%	100.0%	100.0%		

براساس یافته‌های مرتبط با میزان فعال بودن، ۱۸/۹ درصد از زنان در شبکه‌های اجتماعی مجازی فعالیت کم، ۷۵/۷ درصد فعالیت متوسط و ۵/۴ درصد فعالیت زیاد دارند. در مقابل میزان فعال بودن ۲۸/۷ درصد مردان کم، ۶۵/۲ درصد متوسط و ۶/۱ درصد زیاد است. میزان حضور واقعی در شبکه‌های اجتماعی به تفکیک جنسیت نشان داد که ۳۹/۲ درصد زنان متوسط و ۶۰/۸ درصد زیاد، در مقابل ۱ درصد مردان کم، ۴۰/۹ درصد متوسط و ۵۸/۳ درصد زیاد با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی فعالیت می‌کنند. همچنین میزان وابستگی ۴۳/۲ درصد زنان به شبکه‌های اجتماعی کم، ۵۱/۴ درصد متوسط و ۵/۴ درصد زیاد و در مقابل، میزان وابستگی ۴۰/۹ درصد مردان به شبکه‌های اجتماعی مجازی کم، ۵۵/۷ درصد متوسط و ۳/۵ درصد زیاد است.

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

جدول ۳. کیفیت حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی

Table 3. Quality of presence in online social networks

میزان وابستگی Degree of dependence		حضور با هویت واقعی Presence with real identity		میزان فعال بودن Activity rate		-
مردان Men	زنان Women	مردان Men	زنان Women	مردان Men	زنان Women	
47	64	1	0	33	28	کم
40.9%	43.2%	0.9%	0.0%	28.7%	18.9%	
64	76	47	58	75	112	متوسط
55.7%	51.4%	40.9%	39.2%	65.2%	75.7%	
4	8	67	90	7	8	زیاد
3.5%	5.4%	58.3%	60.8%	6.1%	5.4%	
115	148	115	148	115	148	کل
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

بر اساس یافته‌های پژوهش، متغیرهای رضایت از روابط جنسی با میانگین ۶۸/۶۲، صمیمیت بین زوجین با میانگین ۶۰ و حل تعارض بین زوجین با میانگین ۵۸/۲۴ به ترتیب، بالاترین میانگین را دارا هستند. انحراف معیار صمیمیت بین زوجین تقریباً برابر با ۲۰ است. مقدار نمره انحراف معیار نیز حاکی از آن است که ۹۵ درصد پاسخ‌های افراد در بازه ± 20 از میانگین قرار دارند. میانگین «حل تعارض بین زوجین» برابر با ۵۸ است. انحراف معیار حل تعارض بین زوجین برابر با ۲۰/۳۱ است. مقدار نمره انحراف معیار نشان می‌دهد که ۹۵ درصد پاسخ‌های افراد در بازه $\pm 20/31$ از میانگین قرار دارند. میانگین متغیرهای مورد بررسی به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد که میانگین رضایت از روابط جنسی مردان برابر با ۷۳/۱۸ و زنان برابر با ۶۴/۷۵ است. میزان انحراف معیار رضایت از روابط جنسی زنان برابر با ۲۵/۶۷ و مردان برابر با ۲۰/۴۸ است. میانگین صمیمیت بین زوجین مردان برابر با ۶۳/۱۸ و زنان برابر با ۵۷/۲۴ است. میزان انحراف معیار صمیمیت بین زوجین زنان برابر با ۲۱/۴۹ و مردان برابر با ۱۷/۶۸ است. میانگین حل تعارض بین زوجین از نگاه مردان برابر با ۶۰/۳۸ و از دید زنان برابر با ۵۶/۴ است. میزان بین حل تعارض بین زنان برابر با ۱۷/۸۵ و انحراف معیار مردان برابر با ۲۲/۰۹ است. انحراف معیار هر سه متغیر در مردان نسبت به زنان کوچک‌تر است و این نشان می‌دهد که نظر مردان از تجانس بیشتری نسبت به زنان برخوردار است.

جدول ۴. وضعیت روابط بین زوجین به تفکیک جنسیت
Table 4. Status of couple's relationships by gender

انحراف معیار Std. deviation	میانگین Mean	تعداد N		
25.67009	64.7541	183	زن	رضایت از روابط جنسی
20.47934	73.1290	157	مرد	
23.75	68.62	340	کل	
20.45915	22.6230	183	زن	صمیمیت بین زوجین
19.26465	20.2293	157	مرد	
19.99	59.99	340	کل	
26.50057	57.8962	183	زن	حل تعارض بین زوجین
28.83008	58.5350	157	مرد	
20.31	58.24	340	کل	

آزمون برابری واریانس (آزمون لون) برای هر سه متغیر نشان می‌دهد که فرض برابری واریانس در بین دو گروه رد شده است. بنابراین آزمون T با فرض برابر نبودن واریانس‌ها برای مقایسه میانگین‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. نتایج آزمون مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که اختلاف میانگین رضایت جنسی و صمیمیت میان زوجین در بین دو گروه مردان و زنان معنادار است. بنابراین می‌توان گفت که نگرش زنان و مردان به رضایت جنسی با یکدیگر تفاوت معنادار دارد. مقادیر حد پایین و حد بالا نشان می‌دهد که تفاوت میانگین دو گروه زنان و مردان، کمتر از صفر و میانگین زنان از میانگین مردان کوچک‌تر است. اختلاف میانگین متغیر حل تعارض بین زوجین در بین دو گروه معنادار نیست.

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

جدول ۵. آزمون T مستقل

Table 5. Independent-Samples T Test

t-test for Equality of Means					Leven's Test		-	-
Std. Error Difference	Mean Difference	.Sig (2-tailed)	df	t	.Sig	F	-	-
0.408	-1.340	0.001	338	-3.288	0.002	9.923	با فرض برابری واریانس	رضایت جنسی
0.401	-1.340	0.001	336.28	-3.344			با فرض نابرابری واریانس	
0.431	-1.189	0.006	338	-2.759	0.048	3.936	با فرض برابری واریانس	صمیمیت بین زوجین
0.425	-1.189	0.005	337.49	-2.800			با فرض نابرابری واریانس	
0.418	-0.755	0.072	338	-1.806	0.008	7.021	با فرض برابری واریانس	تعارض بین زوجین
0.412	-0.755	0.067	336.84	-1.835			با فرض نابرابری واریانس	

برای بررسی اثر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط بین زوجین، از تحلیل رگرسیون با روش همزمان استفاده شد که نتایج آن در جدول ۶ آمده است.

جدول ۶. خلاصه مدل رگرسیون اثر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط بین زوجین

Table 6. Model summary of the effect of online social networks on the couple's relationship

Std. Error of the Estimate	Adjusted R Square	R Square	R	Sig.	F	-	-
3.911	0.070	0.101	0.318	0.009	3.201	زن	رضایت جنسی
3.290	-0.026	0.019	0.138	0.833	0.422	مردان	
4.063	0.088	0.119	0.345	0.003	3.825	زن	صمیمیت بین زوجین
3.169	0.017	0.060	0.245	0.233	1.391	مردان	
3.929	0.133	0.162	0.403	0.000	5.499	زن	حل تعارض بین زوجین
3.100	-0.022	0.023	0.152	0.763	0.517	مردان	

متغیرهای مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی زنان رابطه معناداری با رضایت از روابط جنسی آنان دارد. ضریب تأثیر این متغیر برابر با ۰/۲۴۲ است.

جدول ۷. ضرایب رگرسیون شبکه‌های اجتماعی مجازی با رضایت جنسی

Table 7. Regression coefficients of the effect of online social networks on sexual satisfaction

Sig.	t	Beta	Std.Error	B	-	-
0.071	1.820	.	3.311	6.028	(مقدار ثابت)	زن
0.005	2.840	0.242	0.182	0.516	مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.113	-1.595	-0.175	0.216	-0.344	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.134	1.508	0.131	0.111	0.167	میزان فعال بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.115	1.586	0.134	0.198	0.314	حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی	
0.648	0.457	0.051	0.093	0.043	میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی	

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهرستان تهران)

ادامه جدول ۷.

Sig.	t	Beta	Std.Error	B	-	-
0.000	5.488	.	2.727	14.967	(مقدار ثابت)	مردان
0.232	1.202	0.124	0.178	0.214	مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.398	-0.849	-0.093	0.172	-0.146	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.732	-0.344	-0.038	0.110	-0.038	میزان فعال بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.933	0.085	0.008	0.172	0.015	حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی	
0.919	0.102	0.012	0.094	0.010	میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی	
متغیر وابسته: روابط عاطفی و رضایت جنسی						

متغیرهای مدت استفاده و حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه معناداری با صمیمیت بین زوجین زنان دارند. ضریب اثر متغیر مدت استفاده برابر ۰/۲۲۸ و حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی برابر با ۰/۲۲۱ است.

جدول ۸. ضرایب رگرسیون شبکه‌های اجتماعی مجازی با صمیمیت بین زوجین

Table 8. Regression coefficients of the effect of online social networks on couple's intimacy

Sig.	t	Beta	Std.Error	B	-	-
0.041	2.057		3.440	7.078	(مقدار ثابت)	زنان
0.008	2.701	0.228	0.189	0.510	مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.990	-0.012	-0.001	0.224	-0.003	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.176	1.359	0.117	0.115	0.156	میزان فعال بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.009	2.635	0.221	0.206	0.542	حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی	
0.231	-1.203	-0.132	0.097	-0.117	میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی	

ادامه جدول ۸.

Sig.	t	Beta	Std.Error	B	-	-
0.000	5.903		2.627	15.509	(مقدار ثابت)	مردان
0.244	1.172	0.118	0.172	0.201	مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.575	0.563	0.060	0.166	0.093	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.166	-1.396	-0.153	0.106	-0.148	میزان فعال بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.223	1.226	0.118	0.165	0.203	حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی	
0.953	-0.059	-0.007	0.090	0.005	میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی	
متغیر وابسته: صمیمیت بین زوجین						

متغیرهای مدت استفاده و حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه معناداری با حل تعارض بین زوجین زنان دارند. ضریب تأثیر متغیر مدت استفاده برابر ۰/۲۶۴ و حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی برابر با ۰/۲۴۰ است.

جدول ۹. ضرایب رگرسیون شبکه‌های اجتماعی مجازی با حل تعارض بین زوجین

Table 9. Regression coefficients of the effect of online social networks on couple's resolve conflict

Sig.	t	Beta	Std.Error	B	-	-
0.059	1.907		3.327	6.345	(مقدار ثابت)	زنان
0.002	3.212	0.264	0.183	0.587	مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.726	-0.351	-0.037	0.217	-0.076	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.075	1.793	0.150	0.111	0.199	میزان فعال بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.004	2.943	0.240	0.199	0.586	حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی	
0.149	-1.450	-0.155	0.094	-0.136	میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی	

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

ادامه جدول ۹.

Sig.	t	Beta	Std.Error	B	-	-
0.000	7.047		2.570	18.110	(مقدار ثابت)	مردان
0.781	0.279	0.029	0.168	0.047	مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.999	-0.001	0.000	0.162	0.000	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.173	-1.370	-0.153	0.104	-0.142	میزان فعال بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی	
0.778	0.283	0.028	0.162	0.046	حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی	
0.896	0.131	0.016	0.088	0.012	میزان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی	
متغیر وابسته: حل تعارض بین زوجین						

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی میزان رضایت از روابط جنسی، صمیمیت بین زوجین و حل تعارض میان آنان در بین زنان و مردان و رابطه شبکه‌های اجتماعی با آنها بوده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که از بین شبکه‌های اجتماعی خارجی، تلگرام با عضویت ۹۳/۲ درصد از کاربران شبکه‌های اجتماعی محبوب‌ترین شبکه اجتماعی مجازی است. بعد از تلگرام، شبکه‌های اجتماعی مجازی اینستاگرام با ۶۲ درصد، واتساپ با ۵۴ درصد و فیس‌بوک با ۱۴/۸ درصد، بیشترین کاربران را در بین متأهلان شهر تهران دارند. تنها ۱۶/۳ درصد افرادی که در شبکه‌های اجتماعی مجازی فعالیت دارند، در یکی از شبکه‌های اجتماعی مجازی داخلی عضو هستند. در این بین، شبکه اجتماعی سروش با ۷/۶ درصد، بیشترین کاربر را دارد. میزان نفوذ شبکه‌های اجتماعی در بین افراد متأهل شهر برابر با ۷۷/۴ درصد است. بر اساس یافته‌ها، بررسی وضعیت مدت عضویت افراد در شبکه‌های اجتماعی مجازی نشان می‌دهد که میانگین متوسط عضویت در شبکه‌های اجتماعی برابر با ۴/۳ سال و مردان برابر با ۴/۹ سال است. مصرف و بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین زنان و مردان متأهل نیز نشان می‌دهد که میانگین فعالیت روزانه زنان در شبکه‌های اجتماعی، برای

زنان برابر با ۲/۴۰ ساعت و مردان ۲/۴۵ ساعت است. میانگین فعال بودن زنان در شبکه‌های اجتماعی مجازی برابر با ۴۸/۹۰ و برای مردان برابر با ۴۸/۴۲ است. میانگین حضور با هویت واقعی زنان برابر با ۸۳/۲۸ و مردان برابر با ۸۳/۴۰ است. همچنین وابستگی زنان به شبکه‌های اجتماعی مجازی برابر با ۴۰/۲۶ و مردان برابر با ۴۰/۲۹ است.

میانگین متغیرهای رضایت از روابط جنسی، صمیمیت بین زوجین و حل تعارض بین زوجین در میان زنان و مردان حاکی از آن است، که اولاً رضایت از روابط جنسی، صمیمیت و حل تعارض به ترتیب بالاترین میانگین را دارا هستند؛ ثانیاً، میانگین هر سه این متغیرها بالاتر از میانگین طیف (۵۰ از ۱۰۰) است؛ ثالثاً، میانگین مردان در هر سه متغیر بالاتر از میانگین زنان است و رابعاً، انحراف معیار زنان در هر سه متغیر بالاتر از انحراف معیار مردان است. این یافته‌ها نشان می‌دهند که زنان احساس رضایت جنسی و صمیمیت کمتری نسبت به مردان دارند و حل تعارض بین زوجین از نظر زنان به همان میزان خوشبینانه‌ای که در مردان وجود دارد، نیست. اختلاف میانگین مشاهده شده در خصوص رضایت از روابط جنسی و صمیمیت بین زوجین در میان زنان و مردان از نظر آماری، معنادار است و اختلاف میانگین حل تعارض بین زوجین از نظر آماری معنادار نیست. تفاوت انحراف معیار در بین دو جنس نیز مؤید این مسئله بوده و نشان می‌دهد که در بین زنان، انسجام و همسانی به همان میزانی که در بین مردان وجود دارد مشاهده نمی‌شود و شکاف در خصوص نگرش به سه متغیر در بین زنان بیشتر است. به عبارت دیگر نگرش مردان به رضایت از روابط جنسی، صمیمیت بین زوجین و حل تعارض از انسجام بیشتری نسبت به نگرش زنان در خصوص این متغیرها برخوردار است. این مسئله نشان دهنده اهمیت زیاد رضایت از روابط جنسی و صمیمیت در بین زوج‌های متأهل است. این یافته با نظریه گیدنز (۱۳۸۶) درباره مرکزیت یافتن رضایت جنسی و روابط عاشقانه، اهمیت صمیمیت و حل دموکراتیک مسائل بین زوجین همخوانی دارد. گیدنز معتقد است؛ امروزه انتخاب همسر به صورتی روزافزون، از تمایل برای برقراری پیوند عاشقانه و یا عشق تأثیر پذیرفته است؛ رابطه‌ای که پیوندهنده تمایلات جنسی با پیمان زناشویی است. از نتایج و یافته‌های بالا برمی‌آید که روابط زناشویی در حال تجربه تغییرات متعدد است. اگر چه در اطلاق رابطه ناب به این امر باید با احتیاط عمل کرد، بخشی از ویژگی‌هایی که گیدنز برای رابطه

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

ناب عنوان کرده است در روابط زناشویی قابل مشاهده است. طبق نظریه رابطه ناب، دموکراتیک شدن روابط نزدیک و جست‌وجوی خودشکوفایی عاطفی، امکان برقراری «روابط ناب» را به وجود آورده است؛ روابطی که بر پایه شرایط درونی خودشان و نه بر حسب عوامل خارجی، تعیین و تعریف می‌شوند. از این رو، تا زمانی که زوجها از داشتن رابطه زناشویی با یکدیگر رضایت متقابل داشته باشند چنین رابطه‌ای را ادامه می‌دهند. به این ترتیب، با کمی احتیاط و با تاسی از گیدنز می‌توان گفت؛ روابط بین زوجین بیش از پیش در حال تبدیل شدن به رابطه‌ای است که دلیل پیدایش و ادامه آن، احساس رضایت عاطفی خاصی است که از همزیستی و ارتباط نزدیک با همسر مطلوب حاصل می‌شود. این موضوع در پژوهش جلالی‌پور و گرامیان‌نیک (۱۳۹۰) و جهانی‌دولت‌آباد (۱۳۹۷) نیز تأیید شده و بنابر نتایج آنها، تغییر محسوس رابطه شخصی و افزایش اهمیت رابطه ناب قابل مشاهده است.

بررسی رابطه بین شبکه‌های اجتماعی مجازی و روابط زناشویی نشان داد که: اولاً، برخی از ابعاد شبکه‌های اجتماعی مجازی با رضایت از رابطه جنسی، صمیمیت بین زوجین و حل تعارض زنان رابطه معنادار دارد ولی این متغیر، رابطه‌ای با رضایت از رابطه جنسی، صمیمیت و حل تعارض مردان ندارد. ثانیاً، بررسی رابطه ابعاد بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی با روابط زناشویی نشان داد که مدت فعالیت در شبکه‌های اجتماعی با رضایت از روابط جنسی و حل تعارض بین زوجین زنان رابطه مثبت دارد. این مسئله می‌تواند ناشی از اثرگذاری شبکه‌های اجتماعی بر تغییر ماهیت زندگی زنان و افزایش ارتباطات آنان با دنیای پیرامون‌شان باشد، چراکه بر اساس نتایج این پژوهش، نزدیک به ۶۱ درصد از زنان خانه‌دار هستند و کمتر در تعاملات اجتماعی مستقیم و چهره‌به‌چهره پیرامون خود مشارکت دارند. اما شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث شکست این سد شده‌اند و ارتباط زنان خانه‌دار را با محیط اطراف و پیرامون خود بیشتر کرده‌اند. این نتیجه با نتایج پژوهش شکر بیگی (۱۳۹۶) درباره اثر شبکه‌های اجتماعی بر ناسازگاری هویتی و نارضایتی از زندگی زناشویی همخوانی ندارد؛ چراکه در این پژوهش، رابطه مثبت شبکه‌های اجتماعی با رضایت از رابطه جنسی، صمیمیت و حل تعارض زنان تأیید شده است. اگر چه بین متغیرهای مورد بررسی مطالعه حاضر با پژوهش شکر بیگی تفاوت ماهوی وجود دارد، نتایج کلی دو پژوهش در خصوص رابطه شبکه‌های

اجتماعی مجازی با روابط زناشویی متفاوت است. دلیل این اختلاف را می‌توان در موارد زیر جستجو کرد. در بسیاری از پژوهش‌ها، شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌عنوان یک متغیر واحد در نظر گرفته شده‌اند و اغلب، بهره‌مندی از آنها به میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تقلیل یافته‌ها است. در حالی که شبکه‌های اجتماعی مجازی دارای ابعاد مختلفی هستند که اتفاقاً اثرات کاملاً متفاوت و متضادی دارند و تفکیک نشدن آنها می‌تواند باعث خطا در تحلیل شود. برای، مثال اثر میزان استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی مجازی به کلی با اثر مدت استفاده و حضور با هویت واقعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی دارد و تجمیع این متغیرها می‌تواند باعث ایجاد گمراهی در پژوهشگر شود. لذا صرف کاربری و عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی اثر مثبت یا منفی ندارد؛ بلکه کیفیت استفاده این شبکه‌هاست که می‌تواند پیامدهای مثبت و منفی به دنبال داشته باشد. دیگر اینکه در مطالعه شبکه‌های اجتماعی مجازی نباید از روندهای جهانی تغییرات در روابط بین شخصی غفلت کرد. در واقع این روندها مختص یک نقطه جغرافیایی یا یک کشور خاص نیستند بلکه بسیاری از آنها ماهیتی فراملی دارند و بخش‌های زیادی از جوامع انسانی را دستخوش تغییر می‌کنند. نداشتن شناخت کافی از این روندها می‌تواند پژوهشگر را دریافتن دلایل زمینه‌های بروز تحولات دچار گمراهی کند.

پیشنهادها

نتایج پژوهش نشان داد که صمیمیت بین زوجین و توانایی حل تعارض در میان آنها در حد متوسط است. میزان رضایت جنسی در جامعه مورد بررسی به نسبت بالا و مناسب است ولی این میزان در بین مردان کمتر از زنان به چشم می‌خورد. در این زمینه پیشنهاد می‌شود که رسانه ملی در برنامه‌های را خانواده، برنامه‌هایی برای تقویت و مدیریت روابط بین زوجین و آرایه مشاوره و آموزش‌های مرتبط با مدیریت روابط بین فردی در دستور کار قرار دهد. در تدوین این برنامه‌ها و تعیین جامعه هدف، زنان باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند. به دلیل اینکه مدت استفاده و حضور با هویت واقعی، رابطه‌ای مثبت با روابط بین زوجین (رضایت جنسی، صمیمیت و حل تعارض) دارند، پیشنهاد می‌شود که از ظرفیت این شبکه‌ها در راه ارتقای مهارت و سطح دانش جنسی و ارتباطی افراد جامعه استفاده شود. همچنین با توجه به اثرگذاری بیشتر

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زنان (به نسبت مردان) بهتر است تولید محتوا و آرایه مشاوره و آموزش‌های مرتبط با مسائل خانوادگی در اولویت نهادهای مربوط از جمله رسانه ملی قرار گیرد. هر چند در کنار این، لازم است جامعه را نسبت به استفاده بی‌رویه از این شبکه‌ها و اثرات منفی آنها بر روابط خانوادگی و روابط بین زوجین آگاه کرد. افزایش و ارتقای سواد رسانه‌ای افراد جامعه و آموزش نحوه دسترسی و استفاده درست از این شبکه‌ها می‌تواند هم‌اثر بخشی آموزش‌های مفید را ارتقای دهد و هم از تأثیرگذاری و اثرات منفی محتوای مضر جلوگیری کند. به بیان موجز، پیشنهاد می‌شود اولاً، رسانه ملی تهیه و پخش برنامه‌های آموزشی، آگاه‌سازی و مشاوره‌ای به زوجین در حوزه‌های ارتباطی، حل تعارض و ارتقای دانش جنسی مخاطبان خود را تقویت کند و ثانیاً علاوه بر مورد یادشده با توجه به نفوذ و اثرگذاری شبکه‌های اجتماعی مجازی حضور خود را در شبکه‌های اجتماعی مجازی پررنگ‌تر سازد و تعامل بیشتری با جامعه برقرار کند. چرا که با پیشرفت‌های فناورانه و توسعه فناوری‌های ارتباطی، اصرار و تأکید بیش از حد بر ارتباطات یک‌سویه با مخاطبان محکوم به شکست است و تأثیرگذار نخواهد بود. بنابراین لازم است که ارتباطات دوسویه و تعاملی بیش از پیش مورد توجه قرار رسانه ملی گیرد.

تشکر و قدردانی

این مقاله از طرح «تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط خانوادگی» که با حمایت مالی معاونت پژوهش و فناوری جهاددانشگاهی در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی به اجرا درآمده، استخراج شده است. بدین‌وسیله نگارنده مراتب سپاسگزاری خود را از حمایت‌های مادی و معنوی معاونت محترم پژوهش و فناوری جهاددانشگاهی و معاونت پژوهشی پژوهشگاه اعلام می‌دارد.

منابع

آقای، عاطفه و محمدتقی، کرمی‌قهی. (۱۳۹۸). روابط زناشویی از منظر زنان متأهل طبقه متوسط شهر تهران در سال ۱۳۹۷-۱۳۹۶. *علوم اجتماعی* (علامه طباطبایی)، ۲۶ (۸۴)، ۹۷-۱۲۵.

باومن، زیگموند. (۱۳۸۴). *عشق سیال* (ترجمه عرفان ثابتی). تهران: ققنوس.

جلایی‌پور، حمیدرضا و محمد، گرامیان‌نیک. (۱۳۹۰). نگاهی به مدرنیته در ایران از دریچه روابط شخصی؛ ارزیابی مفهوم رابطه ناب‌گیدنز. **علوم اجتماعی** دانشگاه فردوسی مشهد، ۸ (۱۷)، ۵۲-۱۸.

جهانی‌دولت‌آباد، اسماعیل. (۱۳۹۷). بررسی میزان انطباق واقعیت روابط زناشویی در ایران با مفهوم رابطه ناب‌گیدنز؛ مورد مطالعه شهر تهران. **مطالعات زن و خانواده**، ۶ (۱۲)، ۵۸-۲۵.

جلبی، مسعود. (۱۳۷۵). **جامعه‌شناسی نظم، تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی**. تهران: نی.

حاج محمدی، فرشته و سمیرا، حاج محمدی. (۱۳۹۶). تأثیرات اخلاقی استفاده از فضای مجازی بر پیوند زناشویی و روابط فرزندان در خانواده. **اخلاق**، ۲۸ (۵۰)، ۳۷-۱۱.

رحیمی، محمد و عالییه، شکرپیگی و باقر، ساروخانی و زهرا، حضرتی صومعه. (۱۳۹۵). بررسی جامعه‌شناختی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و تغییرات جاری در روابط زناشویی زوجین منطقه یک شهر تهران. **مطالعات علوم اجتماعی ایران**، ۱۳ (۵۱)، ۱۸-۱.

شکرپیگی، عالییه. (۱۳۹۶). بررسی جامعه‌شناختی رابطه مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی و ظهور تحولات در روابط زناشویی زوجین منطقه ۱ شهر تهران. **جامعه‌شناسی ایران**، ۱۸ (۲)، ۹۵-۱۲۷.

شکوری، علی و تقی، آزاد ارمکی. (۱۳۸۱). مدرنیته و خانواده تهرانی. **نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان**، ۲ (۳۰ و ۳۱).

کاستلز، مانوئل. (۱۳۸۵). **عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ** (ترجمه احد علیقلیان، افشین خاکباز و حسن چاوشیان). ویراسته علی پایا. تهران: طرح نو.

کوثری، مسعود. (۱۳۸۶). جهان فرهنگی کاربران ایرانی. گزارش پژوهشی. **پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات**. (منتشر نشده).

کیانی، مسعود و حمید، رحیمی و آزاده، مللی. (۱۳۹۷). تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روی روابط زوجین: نقش حسادت و نظارت زناشویی. **اخلاق**، ۸ (۵۲)، ۹۷-۱۲۲.

گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۶). **راه سوم، بازتولید سوسیال دموکراسی** (ترجمه منوچهر صبوری). تهران: شیرازه.

بررسی مقایسه‌ای تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زناشویی با تأکید بر جنسیت (مورد مطالعه: افراد متأهل شهر تهران)

گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۷). **تجدد و تشخیص** (ترجمه ناصر موفقیان). تهران: نی.

گیدنز، آنتونی. (۱۳۹۲). **پیامدهای مدرنیته** (ترجمه محسن ثلاثی). تهران: مرکز.

مک‌کارتی، جین ریبنز و روزالبیند، ادواردز. (۱۳۹۰). **مفاهیم کلیدی در مطالعات خانواده** (ترجمه محمدمهدی لیبی). تهران: علم.

مهدی‌زاده، شراره و زینب، عنبرین. (۱۳۸۸). بررسی رابطه میزان و نحوه استفاده از اینترنت و هویت فرهنگی جوانان. **مطالعات فرهنگی و ارتباطات**. ۵ (۱۷)، ۲۸-۱.

موسوی، سیداسماعیل و شکوه، نوابی‌نژاد، و محمدکاظم، عاطف وحید. (۱۳۸۶). تأثیر روابط قبل از ازدواج بر تعارضات زناشویی در دانشجویان متأهل دانشگاه‌های دولتی شهر تهران. **تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره**، ۲۲، ۴۰-۲۷. یزدخواستی، بهجت و صمد، عدلی‌پور و الهام، کیخائی. (۱۳۹۲). حوزه عمومی و گفتگو در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی. **مطالعات فرهنگ ارتباطات**، ۴(۲۱)، ۸۱-۱۰۱.

Abbasi, I. S. & Alghamdi, N. G. (2018). The Pursuit of Romantic Alternatives online: Social Media Friends as Potential Alternatives. **Journal of Sex & Marital Therapy**, 44(1), 16-28.

Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. **Journal of Computer-Mediated Communication**, 13(1), 210-230.

Giddens, A. (1992). **The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love, and Eroticism in Modern Societies**. Polity Press.

Giddens, A. (2003). **Globalization and Family Vision**. Translation: Mohammadreza Jalaeipour, Magazine of Aftab Political, Economic and Social.

Giddens, A. (2013). **The Transformation of Intimacy:**

Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies.

John Wiley & Sons.

Hand, M. M.; Thomas, D.; Buboltz, W. C.; Deemer, E. D. & Buyanjargal, M. (2013). Facebook and Romantic Relationships: Intimacy and Couple Satisfaction Associated With online Social Network Use. **Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking**, 16(1), 8-13.

Katz, J. E. & Rice, R. E. (2002). **Social Consequences of Internet Use: Access, Involvement, And Interaction.** MIT Press.

Miller, H. (1995). **The Presentation of Self In The Electronic Life, Nottingham:** Trent University.

Moscaritolo, A. (2012). **Facebook Cited in Third Of UK Divorces.** PC Magazine, 1.

Rau, P. L. P.; Gao, Q. & Ding, Y. (2008). Relationship Between the Level of Intimacy and Lurking in Online Social Network Services. **Computers In Human Behavior**, 24(6), 2757-2770.

Roseneil, S. & Budgeon, S. (2004). Cultures of Intimacy and Care Beyond 'The Family': Personal Life and Social Change in the Early 21st Century. **Current Sociology**, 52(2), 135-159.

Sanford, K. (2006). Communication During Marital Conflict: When Couples Alter Their Appraisal, They Change Their Behavior. **Journal of Family Psychology**, 20(2), 256.

Turkle, S. (2011). **Life on The Screen.** Simon and Schuster.

Valenzuela, S.; Halpern, D. & Katz, J. E. (2014).

بررسی مقایسه‌ای تأثیر
شبکه‌های اجتماعی مجازی
بر روابط زناشویی با
تأکید بر جنسیت (مورد
مطالعه: افراد متأهل
شهر تهران)

Social Network Sites, Marriage Well-Being And Divorce: Survey and State-Level Evidence From The United States. **Computers in Human Behavior**, 36, 94-101.

Villegas, A. (2013). The Influence of Technology on Family Dynamics. **Proceedings of the New York State Communication Association**, 2012(1), 10.

